

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-3-147-153>

 <https://orcid.org/0000-0002-2644-2611>

ТКАЧЕНКО Вадим Володимирович

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітнього і соціокультурного менеджменту та соціальної роботи,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: tkvadim41@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-4532-2391>

ОСТАПЕНКО Анна Костянтинівна

кандидатка педагогічних наук, ст. викладачка кафедри освітнього і соціокультурного менеджменту та соціальної роботи,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: 17annyway@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0007-8393-9476>

ЦВЯЧКА Олександр Олександрович

викладач кафедри освітнього і соціокультурного менеджменту та соціальної роботи,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: cvackaoleksandr@gmail.com

УДК 373.3.015.31:793.3(045)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АРТИСТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ХОРЕОГРАФІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Статтю присвячено дослідженню особливостей розвитку артистичних умінь у дітей молодшого шкільного віку на заняттях з хореографії. У ній представлено різні підходи до трактування вченими таких понять, як «здібність», «артистизм», «артистичні здібності», «молодший шкільний вік», «індивідуальні здібності» тощо. Особлива увага у статті зосереджена на описі психологічної специфіки розвитку дитини у ході формування артистичних здібностей засобами танцю відповідно до її віку.

Детально схарактеризовано ознаки молодшого шкільного віку дитини, її сприйняття себе та навколишнього світу, своїх однолітків та дорослих, зокрема учителів хореографії, діячів мистецтва.

Зазначено, що на розвиток артистичних здібностей вихованців впливає вмiле використання елементів театральної педагогіки, постійне вдосконалення психомоторних навичок дітей, створення сприятливих умов для розкриття їхніх творчо-артистичних здібностей.

Розкрито низку чинників, що впливають на розвиток артистичних здібностей молодших школярів на заняттях хореографії, як наприклад, трансформація особистої мотивації в процесі навчання; цінності та переконання щодо способів вираження емоцій; недоречні висловлювання та коментарі, неадекватна реакція на зауваження хореографа; виконання одноманітних, нецікавих рухів і вправ.

Акцентовано увагу також на завданнях, що стоять перед хореографом крім формування хореографічних умінь у молодших школярів, дбати про вироблення прагнень у дітей до творчого самовираження, розвитку інтелекту, грамотного оволодіння емоціями, розуміння прекрасного, сили волі та емоційного інтелекту.

Зазначено, що хореографу необхідно під час вироблення артистичних умінь у молодших школярів враховувати їхній темперамент, оскільки це дасть змогу йому краще розуміти деякі особливості поведінки і діяльності дитини та варіювати потрібними образами.

Ключові слова: артистичні здібності; розвиток артистичних здібностей; учні молодшого шкільного віку; заняття з хореографії; якості артистизму.

Постановка проблеми. Сучасне хореографічне мистецтво володіє широким спектром навчально-виховних впливів на особистість учня, що сприяє гармонійному розвитку його творчого потенціалу. Окрім цього, означений вид мистецтва забезпечує формування творчої компетентності та прищеплює необхідні виконавські навички й уміння молодшим школярам, зокрема розвиває артистичні здібності. Відповідно до цього, постає питання щодо комплексного дослідження артистичних здібностей дітей молодшого шкільного віку на заняттях з хореографії, де їх розвиток сприяє досягненню та значним успіхам в хореографічній діяльності. Різні аспекти цієї проблеми стали предметом дослідження багатьох вітчизняних авторів. Так, наприклад, питанню теорії і методики роботи з дитячим колективом присвячено роботу М. Марушки [1]. Роль хореографічного мистецтва як засіб розвитку творчих здібностей дітей розкривається у публікації І. Грошовик [2]. Педагогічні умови форму-

вання та розвитку артистичних здібностей у майбутніх вчителів музичного мистецтва засобами театральної педагогіки представлено у статті В. Герасимчук, Б. Жорняк [3]. Артистичні уміння молодших школярів як предмет психолого-педагогічних досліджень перебувають у центрі уваги в науковому доробку Л. Московчука [4]. Розвиток артистизму у дітей засобами хореографії подано в методичних розробках І. Шепеленко [5]. Однак в науковій літературі відсутнє комплексне дослідження розвитку артистичних умінь у молодших школярів на заняттях з хореографії. Це і зумовило вибір теми цієї наукової статті, **метою** якої є з'ясувати особливості формування артистичних умінь у дітей молодшого шкільного віку засобами танцю на заняттях з хореографії і представити теоретичний аспект цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі проблема здібностей є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та закордонних вчених. На думку науковців, здібності визначаються як індивідуальні особливості нервової системи, що реалізується конкретними психологічними функціями, які мають індивідуальну міру вираження та проявляються в успішності і якості виконання певного виду діяльності. Тобто, за такого трактування даної дефініції здібності – це певні властивості психіки, що визначають успіх в конкретній діяльності, які не зводяться до знань, умінь чи навичок, а виявляються в швидкості та сталості оволодіння способами і прийомми тієї чи іншої діяльності. В. Герасимчук, Б. Жорняк виділяють репродуктивний і творчий рівень оволодіння цими навичками. За результатами емпіричних досліджень було виявлено, що ці рівні мають в собі досить різну природу, таким чином розвиваються незалежно один від одного, виявляючи самостійність у розвитку [3, с. 45]. Більшість вчених вважає, що здібності за своєю природою знаходяться в русі, лише в умовах розвитку, тобто є поняттям динамічним. Залежно від ступеня розвитку здібностей, кожна інша здібність змінюється набуваючи якісно іншого характеру.

В Академічному тлумачному словнику української мови поняття «артистичний» означає той, «який відзначається високим мистецтвом виконання, майстерністю; майстерний, мистецький» [6]. Іншими словами артистизм – це здатність до комунікативного впливу на публіку шляхом зовнішнього відображення артистом внутрішнього змісту художнього образу на основі сценічного перевтілення. Відповідно до цього, артистичні здібності можна тракту-

вати як витончене й тонке мереживо створення живого почуття, знання і сенсу, які народжуються «тут і зараз»; здатність миттєво перемикається на нові ситуації, виступати в новому образі, вміння жити ідеями, які викладаються учням на заняттях хореографії; прояв творчого потенціалу людини; гра уяви, витонченість, натхненність, багатство особистісних проявів.

У психологічній науці артистизм вивчається з позицій особистісно-діяльнісного підходу. Зокрема, на особливу увагу заслуговують праці Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, П. Якобсона та інших психологів, де означений феномен («ars, artis», що в перекладі з латині означає «ремесло, мистецтво, наука, уміле володіння, майстерність») розглядається як творчий початок будь-якої сфери діяльності, оскільки це універсальна якість кожної особистості щодо перевтілення в інший образ зі збереженням відчуття «...правди і віри в реальність вимислу» [4, с. 106]. За їх переконаннями, важливу роль в артистизмі відіграють індивідуальні творчі здібності – не тільки вроджені, а й набуті, котрі виступають джерелом їх розвитку. Л. Московчук виділив два типи носіїв артистизму. До першого він відніс збудливих, енергійних та швидких індивідуумів, а до другого – спокійних, повільних та розмірених. Відповідно до цього, науковець розмежував прояв артистизму на три рівні (низький, середній і високий). За його переконаннями, чим вищий рівень артистизму особистості, тим більш переконливими стають її дії [там само]. Оперуючи цією інформацією, можемо зазначити, що артистичним здібностям молодших школярів повинні бути властиві не тільки вроджені, а й набуті ознаки; переконливі вербальні та невербальні форми впливу на оточуючих, які забезпечать відчуття «правди і віри в реальність вимислу».

Оперуючи інформацією науковців з мистецтвознавства щодо змісту артистизму, можемо зазначити, що артистичним умінням молодших школярів мають бути властиві: рефлексія; магичність впливу на оточуючих; емоційність та переконливість передачі інформації; міжособистісний взаємовплив; додаткове підсилення передачі інформації завдяки перевтіленню, міміці та комунікативним рухам.

І. Шепеленко акцентує увагу на тому, що артистизм – це мистецтво перевтілюватися, коли того вимагає ситуація; вміння надіти маску і відповідати обраній ролі; вміння перевтілюватися, як зовні, так і внутрішньо, не змінюючи самому собі; вміння стати іншим – на сцені, в житті – коли цього вимагають обставини [5]. Авто-

рка зазначає, що шкільний вік є одним з найбільших відповідальних періодів в житті кожної людини. Саме в ці роки закладаються основи гармонійного, духовного розвитку. Заняття хореографією сприяють розвитку артистичних здібностей у вихованців. Вважають, що хороший танцюрист не просто танцює. Він розповідає в пластичній внутрішній зміст танцю. У зв'язку з цим стає актуальним питання розвитку артистизму у дітей на заняттях хореографією.

І. Грошовик, посилаючись на працю О. Булатова, артистичні здібності розглядає як важливий компонент творчої індивідуальності людини, який складає комплекс духовних і фізичних якостей, які сприяють впливу на внутрішній світ особистості вихованця, його розвиток і саморозвиток. Автор додає, що артистизму не можна навчитися у книгах. Важливо зрозуміти і прийняти уявлення, включитися в роботу з виявлення й розвитку здібностей та умінь, пов'язаних з фантазією, інтуїцією, імпровізацією, технікою та виразністю мови та рухів, самопрезентацією, відкритістю, переконливістю у служінні добру та красі, у пробудженні та вихованні кращих якостей людини [2].

З метою вдосконалення своїх артистичних здібностей вихованці можуть розвивати якості безпосередньо пов'язані з артистизмом – образне мислення, спостережливість, уяву, мову естетики, пластичну культуру. Творчо обдарована особистість може, якщо захоче, розкрити, а потім удосконалити свої природні дані.

На думку І. Шепеленко, розвиток артистичних здібностей вихованців є успішнішим, коли на заняттях з хореографії ефективно використовуються елементи театральної педагогіки, займаються вдосконаленням психомоторних здібностей дітей, створюються умови для розкриття їхніх творчо-артистичних здібностей [5].

Як свідчать дослідження науковців, принципове значення для розвитку артистизму у школярів молодшого шкільного віку мають погляди діячів, які працювали в сфері мистецтва. Вони використовували такі методи і прийоми, за допомогою яких можна ефективно оволодіти артистизмом, а саме процеси сприйняття і уяви, розвиток творчого мислення та емоційного інтелекту, вміння та здатність до імпровізації (К. Станіславський та В. Мейерхольд, І. Моїсеев та А. Ваганова). К. Станіславський розкриваючи специфіку акторської професії, основну увагу зосереджував на специфічних якостях, котрими повинен володіти актор, на розумінні майстерності як сили особистої чарівності, впливу на

аудиторію, заразливості та сила тяжіння до актора. Актор повинен любити не себе в образі, а образ у собі і виходячи на сцену демонструвати не себе, а свій образ. В. Мейерхольд вважав, що артистична майстерність – це вміння впливати та керувати глядачами, здатність рухати залом. Вище вказане, повною мірою відноситься до артистизму в хореографії.

На думку Н. Ваганової, основне завдання виконавця у тому, щоб засобами танцю створити змістовні хореографічні образи, які б відповідали завданням хореографа. Відомий балетмейстер і педагог Мішель Фокін відступився від відточеної техніки, надавав перевагу яскравій виразності та артистичності, і цим самим, здійснив революцію в балеті [7, с. 48].

М. Марушка, посилаючись на праці балетмейстера-педагога Р. Захарова, наголошує на тому, що танець завжди повинен бути змістовним, інакше він перетвориться в абстрактне, холодне поєднання рухів тіла. Стан людини, образ якого відображає виконавець, виявляється в танцювальних рухах певного характеру, завдяки чому глядач сприймає образ, думку та почуття, які були вкладені у танці. Лише за справжньої майстерності та набутих артистичних здібностям в процесі роботи виконавця, думки і почуття, що наповнюють його, йдуть у зал і повністю його охоплюють беручи глядачів у «полон» [1, с. 121].

Учені виокремлюють цілу низку чинників, що впливають на розвиток артистичних здібностей виконавців на заняттях хореографії, які необхідно враховувати:

- трансформація особистої мотивації в процесі навчання, яка, як правило, супроводжується періодами спаду навчальної активності;

- цінності та переконання щодо відповідних і невідповідних способів вираження емоцій, яких діти навчаються у сім'ї від рідних та від вчителів;

- недоречні висловлювання та коментарі, які супроводжують процес навчання, неадекватна реакція на зауваження хореографа;

- виконання одноманітних, нецікавих рухів і вправ.

Однією з важливих умов розвитку артистичних здібностей дитини та розвиток творчого потенціалу і уяви є гра. Питаннями розвитку артистичних здібностей з допомогою театралізованих ігор висвітлювалися в працях психологів і педагогів Т. Акулова, А. Виготський, Р. Жуковська, Є. Мігунов, Н. Сац та ін.

Створення життєвоправильних і досконалих художніх образів в результаті розвитку артистичних здібностей є найкращим

тку артистичних здібностей є найкращим проявом того, що танцюрист-виконавець досконало володіє мистецтвом гри на сцені. Але все приходить лише з практикою. Специфічність хореографічного мистецтва полягає в тому, що думки, почуття, поведінка в танцювальному номері передаються через рухи, міміку, жести засобами пластичного мистецтва. Процес створення сценічної постановки дуже складний, довгий і залежить від досвіду і знань хореографа, які він передає виконавцям.

Недостатньо, виходячи на сцену, для справжнього танцюриста, володіти лише професійною фізичною підготовкою, розтяжкою і пластичністю. Потрібно вміння застосовувати артистичні здібності, які підкріплені емоційною саморегуляцією, виразністю, почуттям легкості і задоволення від танцю, на противагу важким і виснажливим репетиціям і рухам.

Якщо виконання позбавлене емоційного забарвлення, то задум постановки неможливо донести до аудиторії. Танцюрист може захопити аудиторію за умови, що він навчився досліджувати внутрішні та зовнішні емоції свого виступу. Найефективніший спосіб це зробити – виявити їх наявність та розвинути в собі артистичні навички і техніки.

Діти молодшого шкільного віку на заняттях з хореографії розвивають силу, координацію, впевненість у собі, емоції та власні почуття. Почуття – це те, що танцюриста робить артистом, а не спортсменом. Емоції – це суть руху. П. Фриз, посилаючись на думку Т. Парка, керівника музичного театру Вікторіанського коледжу мистецтв, зазначає, що танець, за своєю сутністю, є вираження глибокої емоційності, яка проникає в саму нашу суть. Саме це змушує наші рухи «рухатись». У танці нашою метою, має бути, вираження емоцій, дозволяючи їм рухатись через тіло, та за межі тіла, при цьому рухати інших. Емоції втілені в нашому фізичному тілі і є основою того, як ми рухаємось. Емоції це не просто ідея у голові, це фізичне втілення. Те, як дитина відчуває, впливає на те, як вона тримає своє тіло [8, с. 540].

Основними показниками артистичних здібностей дітей є швидкість і гнучкість думки, оригінальність уяви, допитливість, точність та сміливість.

Молодший шкільний вік – один із найбільш відповідальних періодів у житті дитини. Саме у ці роки закладаються основи здоров'я, всебічно розумового та духовного розвитку. За віковим діапазоном, який

використовують українські психологи та педагоги, тривалість життя дітей від шести до одинадцяти років називається молодшим шкільним віком. У визначенні вікової категорії враховується особливості психологічного та фізичного розвитку дітей, їх плавного переходу від гри до навчальної діяльності. У молодшому шкільному віці дитина, зосереджена на здобутті інтелектуальних, спортивних, практичних знань тощо. Це проявляється у формуванні її внутрішнього «Я» і суперєго (над-Я).

Учені вважають, що найбільш сприятливим для розвитку артистичних здібностей є молодший шкільний вік. Саме у цьому віці основною освітньою діяльністю стає навчання, відбувається розвиток усіх психологічних процесів, особливо мислення, відбувається переосмислення всієї системи відносин з дійсністю, змінюється статус дитини. Від дитини у навчальній діяльності очікуються нові досягнення у розвитку – уваги, мови, уяви, пам'яті. Рівень психофізичного розвитку дає змогу дитині розв'язувати завдання на вищій соціальній сходінці.

М. Марушка зазначає, що у кожній дитини є свій шлях розвитку, але водночас з індивідуальними відмінностями, у дітей одного й того ж віку є низка збігів. Діти 5-6-річного віку вже здатні займатися хореографією, оскільки сформованість структур і функцій мозку дитини близька за комплексом показників мозку дорослої людини. У фізіологічному відношенні хлопчики в середньому відстають від дівчаток на рік-півтора, хоча ті й ті мають від народження однакову кількість років.

Діти 6-7 років вже засвоюють поняття статі. До протилежної статі ставляться терпимо, доброзичливо, починають свідомо регулювати свою поведінку. Виявляється потреба у зовнішніх враженнях, прослуховуванні музики, у відвідуванні концертів, театрів, після чого діти часто зображують побачене. На заняттях хореографії діти вчаться імпровізувати під музику, вловлюють образ музичного супроводу, який вони повинні передати.

У дітей 7-11 років з'являється гостра потреба у самоствердженні, прагненні до самостійності – воно виходить з бажання бути і вважатися дорослим. Спостерігається взаємне заперечення протилежної статі, кожен живе у своєму світі. Для цього віку заняття можуть проводитися 3 рази на тиждень тривалістю до 1,5 години. Відбувається вивчення складних рухів, комбінацій, здійснюються більш об'ємні поста-

новочні роботи, хоча елемент гри ще повинен бути присутній на заняттях [1, с. 121]. Також автор описує використання таких методичних прийомів роботи з дітьми як: особистий показ, відео-метод, словесний метод, добір музичного матеріалу, пізнавальні та рольові ігри [там само].

Для успішної роботи керівник дитячого хореографічного колективу має бути компетентним в особливостях кожного віку, уміло, згідно з віковими особливостями, розподіляти фізичне навантаження, адже без цього неможливо сформувати репертуар і скласти план виховної роботи. Під час занять керівник зосереджує свою увагу на тому, як діти виконують завдання, їхню активність, почуття, емоції.

На основі вивченої науково-методичної літератури з'ясовано, що проблему розвитку артистичних здібностей дітей молодшого шкільного віку, розглядали у двох аспектах – фізіологічному та психологопедагогічному.

Перевага хореографії для формування артистичних здібностей дітей молодшого шкільного віку, полягає в тому, що вона є синтезом декількох видів мистецтва. Завдання хореографа, окрім виховання хореографічних вмінь, проявляється у виробленні прагнення до творчого самовираження, грамотного оволодіння емоціями, розуміння прекрасного, розвитку інтелекту, сили волі та емоційного інтелекту. Дисгармонія виникає, коли розвивається лише один з цих складників.

Психологи вважають, що швидкість розвитку емоційного інтелекту у різних дітей молодшого шкільного віку може дуже істотно відрізнятись. Деякі діти можуть виявляти високий рівень розвитку емоційних навичок, будучи зовсім юними, тоді як іншим потрібно більше часу, щоб розвинути здатність керувати своїми емоціями у підлітковому віці.

Швидкість розвитку емоційного інтелекту у різних дітей молодшого шкільного віку може дуже істотно відрізнятись. Деякі діти здатні виявляти високий рівень розвитку емоційних навичок, будучи зовсім юними, тоді як іншим потрібно більше часу, щоб розвинути здатність керувати своїми емоціями у підлітковому віці. Проте варто враховувати, що існують вікові особливості темпераменту: «в кожному віці – своя специфіка активності, емоційності і моторики. У молодшому шкільному віці – це легкість пробудження інтересу і стислість стану зосередженості, пов'язана з тією ж слабкістю нервової системи. І емоційність, і мото-

рика в цю пору, звісно, інакші, чим в подальші роки, коли одночасно відбувається збільшення можливостей нервової системи і втрата її цінних дитячих властивостей» [9, с. 28].

Цей факт дає змогу викладачу організувати роботу з дітьми, враховуючи виявлені особливості. Наприклад, «задавати» більш швидкий темп у роботі з дітьми з холеричним типом темпераменту і дотримуватися більш повільного ритму, коли мова йде про дітей з меланхолійним типом темпераменту. Педагогічний досвід показує велику мінливість властивостей темпераменту під впливом грамотно організованого виховання, що враховує не тільки вікові, але й індивідуальні особливості фізичного і психічного розвитку дитини. Дитячий і молодший шкільний вік найбільш сприятливий для зміни в процесі виховання небажаних рис темпераменту, оскільки типологічні особливості нервових процесів ще не придбали стійкості, а організм дитини перебуває в стадії посиленого зростання і розвитку.

Учені вважають, що завдання хореографа полягає у допомозі дітям розпізнати, зрозуміти та розкрити в собі потрібні емоції для розвитку артистичних здібностей. Щире спілкування з дітьми допомагає їм краще керувати власними емоціями з часом. Контролюючи весь процес навчання діти йдуть із занять з позитивними емоціями, з настроєм, що вони особисті і їх тут поважають. Іншими словами – дітям на заняттях потрібно відчуття безпеки, комфорту, затишку.

У молодшому шкільному віці тенденція розвитку уяви полягає в вдосконаленні відтворення того, що дитина уявляє. Це пов'язано із створенням образів у відповідності з певним описом, схемою, малюнком. Відтворення того, що уявляється, вдосконалюється за рахунок повного та всебічного відображення дійсності. Водночас розвивається творча уява до створення нових образів пов'язаних з перевтіленням. Дитина засвоює прийоми і засоби створення образів, уява перевтілюється у дії, відпадає необхідність у наочній опорі до створення образів. Як наслідок, дитина вміє створити задум, спланувати його та реалізувати.

Одним з варіантів розвитку артистичних здібностей є встановлення обмеження на неадекватне вираження емоцій контролюючи думку. Діти повинні знати, що це нормально мати різноманітні емоції та почуття. Навчати їх як справитися з сильними або навіть негативними емоціями, та-

кими як гнів і розчарування, у позитивному ключі. Але важливо встановити обмеження на агресивну, небезпечну або неналежну поведінку. Дітям притаманна агресія у ставленні один до одного, їх потрібно вчити любові і поваги до друзів, колег по танцях та сцені.

Обізнаність з рисами темпераменту дає змогу краще розуміти деякі особливості поведінки і діяльності дитини, уможливає варіювати потрібними образами. Відомо, наприклад, що суворе зауваження, підвищений тон впливають дисциплінуючим чином на дитину з сильною нервовою системою, але на дітей з слабкими нервовими процесами вони можуть надавати, навпаки, шкідливу дію: загальмувати дітей настільки, що вони не зможуть вже виявити свої знання і уміння, втратять упевненість в своїх силах.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, молодший шкільний вік – це оптимальний період активного навчання соціальної поведінки, мистецтву спілкування між дітьми, засвоєння комунікативних вмінь, способів розпізнавання соціальних ситуацій. Протягом цього періоду на якісно новому рівні реалізується потенціал дитини як активного суб'єкта, який відкриває світ для себе самого, набуваючи власного досвіду дій у суспільстві; у молодших школярів формується емоційність, образність та мимовільність уяви, артистизм. Розвиток артистичних здібностей є безперервним процесом, пов'язаним з психологічним і віковим розвитком. Формування артистичних здібностей у дітей є ключовою умовою розкриття в собі творчого потенціалу до реалізації особистого самовираження в танці. Подальшого дослідження потребує питання розвитку артистичних здібностей середнього шкільного віку засобами танцю.

Список бібліографічних посилань

1. Марушка М. Теорія і методика роботи з дитячим колективом. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2015. Вип. 12. С. 119–123.
2. Грошовик І. Хореографічне мистецтво як засіб розвитку творчих здібностей дитини. *Наука, освіта, молодь: матеріали П'ятої Всеукр. студ. наук. конф.*, (м. Умань, 12 квітня 2012 р.): [в 2-х ч.]. Умань: Жовтий О.О., 2012. Ч. 1. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_1/visnuk_42.pdf
3. Герасимчук В.В., Жорняк Б.Є. Педагогічні умови формування артистичних здібностей у майбутніх вчителів музичного мистецтва засобами театральної педагогіки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2020. №75(1). С. 44–48.
4. Московчук Л.М. Артистичні уміння молодших школярів як предмет психолого-педагогічних досліджень. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драго-*

манова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики, 2016. Вип. 27. С. 104–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2016_27_26

5. Шелепенко І.А. Методична розробка «Розвиток артистизму у дітей засобами хореографії». *На урок: освітній проект*. URL: <https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-rozvitok-artistizmu-u-ditey-zasobami-horeografi-188536.html>
6. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/artystychnyj>
7. Ваганова Н.А. Психологічне дослідження сприймання старшими дошкільниками художніх інформаційних структур. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*, 2013. Т. XII. *Психологія творчості*. Вип. 17. С. 46–53.
8. Фриз П. Мова танцю як засіб виявлення смислових цінностей хореографічної культури. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*, 2013. С. 537–543. URL: https://dspu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2013-71.pdf
9. Стрелъу Я. Роль темперамента в психическом развитии. М.: Прогресс, 1982. 232 с.

References

1. Marushka, M. (2015). Theory and methods of working with a children's team. *Current issues of humanitarian sciences*, 12: 119–123 [in Ukr.].
2. Groshovyk, I. (2012). Choreographic art as a means of developing a child's creative abilities. *Science, education, youth: materials of the Fifth All-Ukrainian Student Scientific Conference*, Uman, April 12, 2012 [in 2 parts]. Uman: Zhovtyy O.O. Vol. 1. Retrieved from https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_1/visnuk_42.pdf [in Ukr.].
3. Gerasimchuk, V.V., Zhornyak, B.E. (2020). Pedagogical conditions for the formation of artistic abilities in future teachers of musical art by means of theater pedagogy. *Scientific journal of the M.P. Dragomanov NPU. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects*, 75(1): 44–48 [in Ukr.].
4. Moskovchuk, L.M. (2016). Artistic skills of younger schoolchildren as a subject of psychological and pedagogical research. *Scientific journal of the M.P. Dragomanov NPU. Series 16: Creative personality of the teacher: problems of theory and practice*, 27: 104–109. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2016_27_26 [in Ukr.].
5. Shelepenko, I.A. Methodical development "Development of artistry in children by means of choreography". *For the lesson: an educational project*. Retrieved from <https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-rozvitok-artistizmu-u-ditey-zasobami-horeografi-188536.html> [in Ukr.].
6. Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language. URL: <http://sum.in.ua/s/artystychnyj> [in Ukr.].
7. Vaganova, N.A. (2013). A psychological study of the perception of artistic information structures by older preschoolers. *Actual problems of psychology: a collection of scientific works of the H.S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine*, Vol. XII. *Psychology of creativity*. 17: 46–53 [in Ukr.].
8. Fries, P. (2013). The language of dance as a means of revealing the semantic values of choreographic culture. *The native word in the ethnocultural dimension*. (pp. 537–543). Retrieved from https://dspu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2013-71.pdf [in Ukr.].
9. Strelyau, Y. (1982). The role of temperament in mental development. Moscow: Progress. 232 p. [in Rus.].

TKACHENKO Vadim

PhD in Pedagogy, Associate professor, Associate professor of the Department of Educational and Socio-Cultural Management and Social Work,
Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy

OSTAPENKO Anna

PhD in Pedagogy, Senior Lecturer of the Department of Educational and Socio-Cultural Management and Social Work,
Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy

TSVYACHKA Oleksandr

Lecturer of the Department of Educational and Socio-Cultural Management and Social Work,
Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy

**FEATURES OF ARTISTIC SKILL DEVELOPMENT IN JUNIOR SCHOOLCHILDREN
IN CHOREOGRAPHY CLASSES: THEORETICAL ASPECT**

Summary. *Introduction. Modern choreographic art has a wide range of educational influences on the pupil's personality that contributes to the harmonious development of his/her creative potential. In addition, this type of art ensures the formation of creative competence and instills the necessary performance skills and abilities in junior schoolchildren, particularly, develops artistic skills. Accordingly, there is a problem regarding a comprehensive study of the artistic skills of children of primary school age in choreography classes, where their development contributes to achievement and significant success in choreographic activities.*

Purpose. The purpose of the article is to find out the peculiarities of the formation of artistic skills in children of primary school age by means of dance in choreography classes and to present the theoretical aspect of this problem.

Methods. The main methods used in the process of writing the article are theoretical analysis of scientific sources, collection and systematization of research materials, induction, and deduction.

Results. The article focuses on the study of the peculiarities of artistic skill development in children of primary school age in choreography classes. It presents various approaches to the interpretation of such concepts as "ability", "artistry", "artistic abilities", "primary school age", "individual abilities", etc. by scientists.

Special attention in the article is focused on the description of the psychological specifics of the child's development during the formation of artistic skills through the means of dance in accordance with his/her age. The signs of the child's primary school age, his/her perception of himself/herself and the world around him/her, his/her peers, and adults, particularly, choreography teachers, artists, are characterized in detail. It is noted that the development of artistic skills of pupils is affected by the skillful use of elements of theater pedagogy, constant improvement of children's psychomotor skills, creation of favourable conditions for revealing their creative and artistic skills.

The article reveals a number of factors affecting the development of artistic skills of junior schoolchildren in

choreography classes, such as the transformation of personal motivation in the learning process; values and beliefs about ways of expressing emotions; inappropriate statements and comments, inadequate reaction to the choreographer's remarks; performance of monotonous, uninteresting movements and exercises.

Attention is also focused on the tasks facing the choreographer, in addition to the formation of choreographic skills in junior schoolchildren, to take care of the development of aspirations in children for creative self-expression, the development of intelligence, competent mastery of emotions, understanding of beauty, willpower and emotional intelligence. The article stresses that the choreographer needs to consider pupils' temperament during the development of their artistic skills, as this will allow him to better understand some features of the child's behaviour and activities, and vary the necessary images.

Conclusion. Therefore, primary school age is the optimal period of active learning of social behaviour, the art of communication between children, learning communication skills, ways of recognizing social situations. During this period, the child's potential as an active subject who discovers the world for himself/herself, gaining his/her own experience of actions in society, is realized at a qualitatively new level; emotionality, imagery and spontaneity of imagination, artistry are formed in junior schoolchildren.

The development of artistic skills is a continuous process related to psychological and age development. The formation of artistic skills in children is a key condition for revealing the creative potential to realize personal self-expression in dance. The question of developing artistic skills of middle school age pupils by means of dance requires further research.

Keywords: artistic skills; development of artistic skills; pupils of primary school age; choreography classes; qualities of artistry.

Одержано редакцією 18.07.2023
Прийнято до публікації 28.06.2023